

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ**

**ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΑΣΩΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2008**

**ΑΠΟ: Α. Π. ΙΩΑΝΝΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΑΣΩΝ**

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΑΣΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2008

1. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η πρόοδος στη Δασική Ανάπτυξη συνεχίστηκε και κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο. Οι στόχοι που τέθηκαν, οι κυριότεροι από τους οποίους εκτίθενται πιο κάτω, έχουν επιτευχθεί:

- Προστασία των Κρατικών Δασών και άλλων μη κρατικών δασωμένων εκτάσεων από τις πυρκαγιές.
- Επέκταση των δασών και αποκατάσταση καμένων και άλλων υποβαθμισμένων δασικών περιοχών.
- Εγκατάσταση και περιποίηση δεντροστοιχιών.
- Προστασία της φύσης.
- Αναψυχή του κοινού με τη δημιουργία, επέκταση και συντήρηση Εθνικών Δασικών Πάρκων, εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων.
- Κατασκευή και συντήρηση μονοπατιών μελέτης της φύσης.
- Παραγωγή ξυλείας, άλλων δασικών προϊόντων και δασικού πολλαπλασιαστικού υλικού.
- Ορθολογιστική διαχείριση των δασών.
- Δασοκομική περιποίηση.
- Εισαγωγή και χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών γι' αύξηση της παραγωγικότητας.
- Ανάπτυξη, βελτίωση και συντήρηση του οδικού δικτύου κυρίως των ορεινών περιοχών.
- Ανάπτυξη, βελτίωση και συντήρηση του τηλεπικοινωνιακού δικτύου.
- Βελτίωση και ανέγερση δασικών κτιρίων.
- Αγορά νέων και συντήρηση παλιών μηχανημάτων.
- Δασική εκπαίδευση.
- Δασικές έρευνες.
- Παροχή εργασίας στους περιοίκους των δασών.
- Εναρμόνιση με το Κοινοτικό Κεκτημένο και υλοποίηση των προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. ΔΑΠΑΝΕΣ

Για την επίτευξη των πιο πάνω στόχων για το έτος 2008, στον Προϋπολογισμό εγκρίθηκαν πιστώσεις ύψους €40.609.671. Το ολικό ποσό που δαπανήθηκε ήταν €37.119.692 (δηλ. ποσοστό 91,41%).

3. ΕΣΟΔΑ

Το Τμήμα Δασών, μέσα στο 2008 είχε έσοδα €8.800.002 από προσφορά αγαθών και υπηρεσιών. Επιπρόσθετο ποσό €1.708.964 που αντιπροσωπεύει καθυστερημένα ενοίκια θα εισπραχθεί μέσα στον επόμενο χρόνο. Σημειώνεται ότι η αξία των έμμεσων ωφελειών από τα δάση είναι πολλαπλάσια από τα πιο πάνω άμεσα έσοδα.

4. ΔΑΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Εντός του 2008, τα προσχέδια της νέας Δασικής Νομοθεσίας και των Κανονισμών, που ετοιμάστηκαν στα πλαίσια του Σχεδίου Τεχνικής Βοήθειας με τη FAO (TCP/CY/2902(A)) που άρχισε το 2004, έχουν σταλεί για απόψεις σε άλλα κυβερνητικά Τμήματα και Υπηρεσίες καθώς και σε άλλους εμπλεκόμενους φορείς και οργανώσεις.

5. ΔΑΣΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

α) Προστασία από τις πυρκαγιές

Η προστασία των δασών και άλλων περιοχών της υπαίθρου από τις πυρκαγιές, ιδιαίτερα κατά τα παρατεταμένα θερμά και ξηρά καλοκαίρια, είναι το κυριότερο μέλημα του Τμήματος Δασών. Οι πιο σημαντικές δραστηριότητες ήταν οι ακόλουθες:

- Συνεχίστηκε η λειτουργία του Σώματος Δασοπυροσβεστών. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στη δημιουργία 3 Μονάδων ταχείας επέμβασης μιας σε κάθε Δασική Περιφέρεια οι οποίες στελεχώθηκαν με την πρόσληψη 56 επιπλέον δασοπυροσβεστών. Επιπρόσθετα λειτούργησαν τα πυροφυλάκια καθώς επίσης και διάφορες θέσεις παρατήρησης με σκοπό την έγκαιρη επισήμανση και αναγγελία των πυρκαγιών. Για την επάνδρωση τόσο του Σώματος Δασοπυροσβεστών όσο και των πυροφυλακίων /

θέσεων παρατήρησης εργοδοτήθηκαν συνολικά 440 άνδρες. Το σύστημα βάρδιας, λειτούργησε και φέτος πολύ ικανοποιητικά σε όλους τους δασικούς σταθμούς και παρατηρητήρια.

- Κατασκευάστηκαν 11,03 χιλιόμετρα νέοι δρόμοι από τα οποία τα 7,87 χιλιόμετρα ήταν δρόμοι προσπέλασης και τα 3,16 χιλιόμετρα εξαγωγικοί δρόμοι. Επιπρόσθετα έγιναν βελτιώσεις σε υφιστάμενους δασικούς δρόμους.
- Κατασκευάστηκαν περίπου 0,50 χιλιόμετρα αντιπυρικών λωρίδων και συντηρήθηκαν άλλα 801 χιλιόμετρα.
- Εγκαταστάθηκαν 3 νέα υδροστόμια στη Δασική Περιφέρεια Πάφου.
- Κατασκευάστηκαν 4 νέες υδατοδεξαμενές, 2 στη Δασική Περιφέρεια Πάφου και 2 στη Δασική Περιφέρεια Τροόδους.
- Συνεχίστηκαν οι καθημερινές περιπολίες, ειδικά κατά μήκος της οροθετικής γραμμής με σκοπό την πρόληψη, την ανίχνευση και την έγκαιρη επέμβαση σε περίπτωση πυρκαγιάς.
- Η μηχανοποίηση της καταπολέμησης των δασικών πυρκαγιών συνεχίστηκε. Έτσι ο Δασικός Πυροσβεστικός στόλος αποτελείται τώρα από 40 πυροσβεστικά οχήματα, 37 μικρά περιπολικά οχήματα πυρόσβεσης και 81 αντλίες νερού. Επιπρόσθετα αγοράστηκε και υπάρχει σε ικανοποιητικές ποσότητες αριθμός άλλου δευτερεύοντος πυροσβεστικού εξοπλισμού όπως βυτία νερού, ψεκαστήρες ώμου, λάστιχα πυροσβεστικών, αυλοί, συσκευές παρασκευής αφρού, εκτοξευτές νερού, κλπ.
- Ολοκληρώθηκε η εγκατάσταση και τέθηκε σε πλήρη λειτουργία το δίκτυο αυτόματων μετεωρολογικών σταθμών. Επίσης εγκαταστάθηκε με τη βοήθεια Καναδού εμπειρογνώμονα ειδικό λογισμικό το οποίο πέραν της ανάλυσης των στοιχείων που θα συλλέγονται από το δίκτυο για εκτίμηση του κινδύνου έκρηξης των πυρκαγιών θα έχει τη δυνατότητα προσομοίωσης της εξέλιξης της πυρκαγιάς έτσι ώστε να υπάρχει καλύτερος σχεδιασμός της κατάσβεσης μιας πυρκαγιάς.
- Προωθήθηκε η αγορά ενός νέου πυροσβεστικού και ψεκαστικού αεροπλάνου. Η προσφορά κατακυρώθηκε στο τέλος του χρόνου και η υπογραφή των συμβολαίων αναμένεται στις αρχές του 2009. Το αεροπλάνο αυτό σε συνδυασμό με το υπάρχον

αεροπλάνο του Τμήματος και τα 3 ελικόπτερα που ενοικιάζονται από το Υπουργείο Εσωτερικών θα συμβάλουν τα μέγιστα στην κατάσβεση των πυρκαγιών.

- Προωθήθηκε η εγκατάσταση ενός αυτόματου συστήματος ανίχνευσης πυρκαγιών στο δάσος του Ακάμα με σκοπό τον έγκαιρο εντοπισμό τους και την ταχεία επέμβαση. Στο τέλος του έτους το έργο βρισκόταν στο στάδιο της κατακύρωσης της προσφοράς.
- Από τις 2/5 μέχρι τις 9/5/2008 γιορτάστηκε η "Εβδομάδα Προστασίας των Δασών", κατά την οποία μεταξύ άλλων δραστηριοτήτων έγινε δημοσιογραφική διάσκεψη του Υπουργού Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος στο Συντονιστικό Κέντρο Πυρόσβεσης στην Αθαλάσσα και εθελοντική αιμοδοσία από το προσωπικό του Τμήματος Δασών, με σκοπό την προώθηση της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού.
- Έγιναν διαλέξεις στην Εθνική Φρουρά, στην Αστυνομία και στο κοινό για την πρόληψη και καταπολέμηση των δασικών πυρκαγιών. Επίσης δόθηκε μεγάλη έμφαση στη δημοσιότητα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Πραγματοποιήθηκαν εκπαιδεύσεις στην κατάσβεση δασικών πυρκαγιών, στο Δασοπυροσβεστικό σώμα, στα μέλη της ομάδας ταχείας επέμβασης και σε μέλη της Πολιτικής Άμυνας και της Εθελοντικής Ομάδας Διάσωσης.

Κατά το 2008 εξερράγησαν 39 πυρκαγιές σε κρατικά δάση, οι οποίες έκαψαν έκταση 13,31 εκταρίων. Η πιο μεγάλη σε έκταση πυρκαγιά ήταν εκείνη που ξέσπασε στην περιοχή Οράς στη Λάρνακα, η οποία έκαψε 4 εκτάρια Κρατικού δάσους.

Το Τμήμα Δασών συμμετείχε επίσης ενεργά στην κατάσβεση 165 πυρκαγιών υπαίθρου που εξερράγησαν σε ιδιωτική ή χαλίτικη γη, κυρίως κοντά στα δάση, οι οποίες έκαψαν έκταση περίπου 2 890 εκταρίων.

Τα αίτια, τόσο των δασικών πυρκαγιών, όσον και των πυρκαγιών υπαίθρου ήταν τα ακόλουθα:

• Γεωργικές δραστηριότητες όπως καψάλισμα αποκαλάμης, κάψιμο χόρτων	24%
• Απροσεξίες εκδρομέων / ταξιδιωτών	11%
• Στρατιωτικές ασκήσεις	2%
• Παράνομο άναμμα φωτιάς σε εξοχικές κατοικίες	8%

• Κυνήγι	3%
• Βραχυκύκλωμα καλωδίων υψηλής τάσης	3%
• Άλλα ανθρωπογενή αίτια χαρακτηριζόμενα ως αμέλεια (χρήση ηλεκτρικών εργαλείων, αμέλεια παιδιών, κλπ.)	2%
• Κάψιμο σκυβάλλων	2%
• Κακόβουλες	10%
• Φυσικά αίτια (κεραυνοί)	18%
• Ποσοστό πυρκαγιών με άγνωστα αίτια	17%

Το Τμήμα Δασών λαμβάνει όλα τα προληπτικά μέτρα κατά των πυρκαγιών και καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να περιορίσει τον αριθμό τους στο ελάχιστο, όμως αυτό δεν είναι κατορθωτό χωρίς τη συνεργασία του κοινού. Γι' αυτό η προσπάθεια μας στράφηκε στη διαφώτιση του κοινού και ειδικά των αγροτών και των εκδρομέων με ταυτόχρονη όμως καταγγελία των παρανομούντων.

β) Παγκύπριο Σχέδιο Πυροπροστασίας της Υπαίθρου

Το Τμήμα συνέχισε την υλοποίηση του Παγκύπριου Σχεδίου Πυροπροστασίας της Υπαίθρου που άρχισε το 2001. Με βάση το σχέδιο αυτό, κατά το 2008 κατασκευάστηκαν σε διάφορες ευαίσθητες περιοχές της υπαίθρου 4,9 χιλιόμετρα δρόμων προσπέλασης, 1 υδατοδεξαμενή και 1 υδροστόμιο. Επίσης συντηρήθηκαν υφιστάμενοι δρόμοι και αντιπυρικές λωρίδες.

Τα έργα πυροπροστασίας που κατασκευάστηκαν από την έναρξη υλοποίησης του Σχεδίου μέχρι τέλος του 2008 ανήλθαν σε 77,87 χιλιόμετρα νέων δρόμων, 448,94 χιλιόμετρα αντιπυρικών λωρίδων, 11 υδατοδεξαμενές, 3 θέσεις παρατήρησης, 4 ελικοδρόμια και 48 υδροστόμια.

γ) Προστασία από έντομα

Συνεχίστηκαν και το 2008 οι αεροψεκασμοί κατά της πιτυοκάμπης (*Thaumetopoea wilkinsonii* Tams) με τη χρήση του νέου αεροπλάνου που αποκτήθηκε από το Τμήμα Δασών μέσα στο 2006. Χρησιμοποιήθηκαν τα βιολογικά / εκλεκτικά παρασκευάσματα *Bacillus Thuringiensis* (Foray 48B) και Tracer 48SC, τα οποία θεωρούνται τα πλέον αβλαβή για το περιβάλλον.

6. ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ

Εντός του 2008 αναδασώθηκαν 136,272 εκτάρια τα οποία αφορούν εκτάσεις εντός των κρατικών δασών και χαλίτικη γη. Σύμφωνα με τη νέα πρακτική, η χρήση μηχανημάτων και η κατασκευή αναδασωτικών λωρίδων έχει περιοριστεί όπου είναι απόλυτα αναγκαίο. Επίσης συνεχίστηκαν οι εργασίες αποκατάστασης των καμένων περιοχών του Σαϊττά και του Πιπή. Για την περιοχή του Σαϊττά πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά σ' ότι ταυτόχρονα με την αποκατάσταση της βλάστησης εκτελέστηκαν και τα απαραίτητα αντιπλημμυρικά έργα για προστασία τόσο των κοινοτήτων όσο και των γεωργικών περιοχών. Ήταν η πρώτη φορά που εκτελέστηκαν αντιπλημμυρικά έργα σε τόσο μεγάλη έκταση.

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο ολοκληρώθηκε σχετική μελέτη εντοπισμού χαλίτικης γης κατάλληλης για δάσωση. Εντοπίστηκαν και χαρτογραφήθηκαν 1000 εκτάρια και προωθήθηκε η διαδικασία κήρυξης τους σε κρατικό δάσος στην εξ' υπουργών επιτροπή.

Επιπρόσθετα συνεχίστηκαν οι εργασίες αναδάσωσης / επαναφοράς του περιβάλλοντος στο Μεταλλείο Αμιάντου που άρχισαν το 1995. Η μέθοδος της υδροσποράς που εφαρμόστηκε το 2003 συνεχίστηκε με πολύ καλά αποτελέσματα.

7. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Το Τμήμα Δασών κατά το 2008 συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην προσπάθεια που ανέλαβε το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος για τη διατήρηση και προστασία της φύσης.

Το Τμήμα στα πλαίσια της διαφώτισης για διατήρηση και προστασία της φύσης διοργάνωσε γιορτές και διαλέξεις, συμμετείχε με Λειτουργούς του σε ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα και εξέδωσε νέο διαφωτιστικό και ενημερωτικό υλικό. Επίσης αξιοποίησε την προσφορά εθελοντικής εργασίας για δενδροφύτευση με σκοπό την επέκταση του πρασίνου.

Η λειτουργία των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Τροόδους και Αθαλάσσας συνεχίστηκε με μεγάλη επιτυχία. Κατά το 2008, το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Τροόδους δέχτηκε 16 398 επισκέπτες και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Αθαλάσσας, το οποίο από το Σεπτέμβριο του 2008 σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας ξεκίνησε να λειτουργεί και ως Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, 6 506

επισκέπτες κυρίως από σχολεία και οργανωμένα σύνολα. Τα κατασκευαστικά έργα για την ανέγερση των νέων κτιρίων του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αθαλάσσας συνεχίζονται και αναμένεται να ολοκληρωθούν κατά το 2009.

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο ετοιμάστηκαν τα τελικά αρχιτεκτονικά σχέδια για το κτίριο του Κέντρου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης του Κάβο - Γκρέκο και υποβλήθηκε αίτηση για χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013.

Συνεχίστηκε η συστηματική καταγραφή των ενδημικών φυτών του τόπου μας καθώς επίσης ο οργανωμένος εντοπισμός και χαρτογράφηση της χλωρίδας μας με βασικό στόχο την προστασία της. Επίσης συνεχίστηκε η συλλογή δειγμάτων φυτών για τη συμπλήρωση του φυτολογίου στο Τμήμα Δασών.

Κατά το 2008 στα πλαίσια του προγράμματος "LIFE – NATURE" συνεχίστηκαν οι εργασίες για την ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για τέσσερις περιοχές του δικτύου προστατευόμενων περιοχών "Φύση 2000" ενώ ολοκληρώθηκαν οι εργασίες για την υλοποίηση των περισσότερων Δράσεων που εμπλέκεται το Τμήμα Δασών. Παρόλο που το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε στις 31/10/2008, ορισμένες από τις Δράσεις του θα συνεχίσουν να υλοποιούνται με κρατικές πιστώσεις.

Συνεχίστηκαν επίσης οι εργασίες της δημιουργίας των Βοτανικών Κήπων στον Αμιάντο και Ακάμα που άρχισαν το 2003.

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο συνεχίστηκαν οι εργασίες συντήρησης δέντρων – γιγάντων καθώς και του εντοπισμού νέων τέτοιων δέντρων με σκοπό την κήρυξή τους σε Μνημεία της Φύσης.

Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο σχέδιο για την προστασία του γύπα (*Gyps fulvus*), που ο άγριος πληθυσμός του αριθμεί σήμερα 18 άτομα. Επίσης συνεχίστηκε η καταγραφή και μελέτη των νυχτερίδων της Κύπρου που άρχισε το 2006.

8. ΔΑΣΙΚΗ ΑΝΑΨΥΧΗ

Συνεχίστηκαν οι διάφορες εργασίες για τη δημιουργία, ανάπτυξη ή και επέκταση των εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων, καθώς επίσης για καθαρισμό και συντήρηση τους. Μέσα στο 2008 λειτούργησαν 43 εκδρομικοί χώροι χωρητικότητας 23 300 ατόμων,

καθώς και 3 κατασκηνωτικοί χώροι συνολικής δυναμικότητας 290 αντίσκηνων. Τόσο οι εκδρομικοί όσο και οι κατασκηνωτικοί χώροι, κατά τις περιόδους αιχμής, ήταν κατάμεστοι από κόσμο.

Μέσα στο 2008 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες κατασκευής ενός μονοπατιού μελέτης της φύσης (Τροοδίτισσα – Χαντάρα – Φοινί) και ενός σημείου θέας (Δρόμος Πλατρών – Τροόδους). Αναβαθμίστηκαν οι κατασκηνωτικοί χώροι Πλατανιών και Σταυρού Ψώκας με την εκτέλεση βασικών έργων υποδομής. Τα έργα αυτά χρηματοδοτούνται από το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης. Επίσης κατά το 2008 το Τμήμα Δασών υπέβαλε 9 νέες αιτήσεις για έργα που αναμένεται να ενταχθούν στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 στο Μέτρο 2.6.

Μέσα στα πλαίσια της πολιτικής για τη δημιουργία και ανάπτυξη των Εθνικών Δασικών Πάρκων συνεχίστηκε η παρακολούθηση της υλοποίησης έργων ανάπτυξης καθώς και συντήρησης σε όλα τα Εθνικά Δασικά Πάρκα.

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο εκτελέστηκαν επίσης διάφορες εργασίες συντήρησης και βελτίωσης των μονοπατιών μελέτης της φύσης και περιπάτου που κατασκευάστηκαν μέσα στα κρατικά δάση, για τα οποία επιδείχθηκε τεράστιο ενδιαφέρον τόσο από ντόπιους όσο και από ξένους επισκέπτες.

9. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΞΥΛΕΙΑΣ

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο συνεχίστηκε η παραγωγή ξυλείας και η διάθεση της για την ικανοποίηση των αναγκών των μικρών τοπικών πριστηρίων. Εξήχθηκαν 4 372 κυβικά μέτρα έμφλοιας στρογγύλης ξυλείας από τα Κρατικά Δάση, η οποία χρησιμοποιήθηκε για παραγωγή οικοδομήσιμης ξυλείας, παραγωγή κιβωτίων, κλπ. Από την ποσότητα αυτή, τα 2 799 έμφλοια κυβικά μέτρα προήλθαν από το καμένο δάσος του Σαϊττά.

Πέραν της πιο πάνω ποσότητας, άλλα 5 748 έμφλοια κυβικά μέτρα κλαδοξυλείας, ελαττωματικής ξυλείας και άλλης ξυλείας πωλήθηκαν ως καυσόξυλα ή για παραγωγή καρβούνων. Από την ποσότητα αυτή, τα 3 570 έμφλοια κυβικά μέτρα προήλθαν από το καμένο δάσος του Σαϊττά.

Το Τμήμα Δασών εξέδωσε 18 άδειες για λειτουργία ιδιωτικών πριστηρίων.

10. ΔΑΣΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Η διαχείριση των δασικών πόρων γίνεται πάνω σε αειφορική βάση και στοχεύει στην παραγωγή του μέγιστου δυνατού κοινωνικού και οικονομικού οφέλους από τα δάση με την πολλαπλή χρήση τους, με παράλληλη διατήρηση της φυσικότητας και βελτίωση της σύνθεσης και δομής τους.

Κατά το 2008 ολοκληρώθηκε η συλλογή στοιχείων για το Διαχειριστικό Σχέδιο του δάσους Μαχαιρά. Η συγγραφή του Διαχειριστικού Σχεδίου άρχισε εντός του υπό αναφορά έτους και υπολογίζεται να τελειώσει το Δεκέμβριο του 2009. Επίσης άρχισαν οι εργασίες για την ετοιμασία του Διαχειριστικού Σχεδίου για το δάσος της Πάφου. Η ετοιμασία του Σχεδίου αυτού συγχρηματοδοτείται από τις χορηγίες ΕΟΧ και θα ετοιμασθεί με αγορά υπηρεσιών. Θα ολοκληρωθεί το πρώτο εξάμηνο του 2011.

Το 2008 παρατηρήθηκαν ξηράνσεις σε περιοχές της ανατολικής οροσειράς του Τροόδους και κυρίως στις περιοχές Κόρνου, Κακορατζιάς, Σταυροβουνίου, Μαχαιρά, Αθαλάσσας και Λάρνακας. Το πρόβλημα ήταν πολύ σοβαρό αφού σε αρκετές περιοχές οι ξηράνσεις ξεπερνούσαν το 50% και δεν περιορίζονταν σε αναδασώσεις αλλά έπληξε εξίσου και φυσικές περιοχές. Έντονη καταπόνηση και λίγες ξηράνσεις παρατηρήθηκαν και στα Δάση Πάφου και Τροόδους, κυρίως σε χαμηλά υψόμετρα. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ο επηρεαζόμενος μεγάλος αριθμός ειδών: Τραχεία Πεύκη, Χαλέπιος Πεύκη, Κουκουναριά, Ακακία, Κυπαρίσσι, Αντρουκλιά, Λατζιά, Μοσφιλιά, Αγριελιά, κ.λ.π.

11. ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ

Κατά το 2008 δόθηκε μεγάλη σημασία στη δασοκομική περιποίηση των φυτειών. Νεαρές αναδασώσεις ή δενδροστοιχίες συνολικής έκτασης 702,8 εκταρίων έτυχαν δασοκομικής περιποίησης όπως αραιώσεις, βοτανίσματα και πότισμα. Η συλλογή σπόρου ήταν πολύ ικανοποιητική. Συλλέγηκαν 2 476 κιλά σπόρου, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για τις αναδασώσεις και την παραγωγή φυτών στα φυτώρια. Μια μικρή ποσότητα εξήχθηκε στο εξωτερικό.

Επιπρόσθετα για σκοπούς αναδάσωσης / επαναφοράς του περιβάλλοντος στο Μεταλλείο Αμιάντου και στο Σαϊττά, συλλέγηκαν άλλα 202 κιλά διαφόρων σπόρων.

Η παραγωγή στα δασικά φυτώρια ήταν 233 760 φυτά σε σύγκριση με 307 592 το 2007. Η παραγωγή του 2008 με το απόθεμα του 2007 ανήλθαν στις 780 502 φυτά. Από την όλη παραγωγή, 58 752 χρησιμοποιήθηκαν από το Τμήμα Δασών, 84 873 πωλήθηκαν στο κοινό, 12 389 πωλήθηκαν σε άλλα Τμήματα και 39 245 δόθηκαν δωρεάν σε σχολεία, κοινότητες, άλλους οργανισμούς και ιδρύματα για φύτευση δημοσίων ή κοινοτικών χώρων.

12. ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Ο μηχανογραφικός εξοπλισμός που αποκτήθηκε το 2008 ήταν 30 εκτυπωτές Laser A4, 1 ηλεκτρονικός υπολογιστής και 1 διακομιστής (server). Συνολικά το Τμήμα Δασών διαθέτει σήμερα 156 ηλεκτρονικούς υπολογιστές καθώς επίσης και μεγάλο αριθμό προγραμμάτων που χρησιμοποιούνται σ' ένα ευρύ φάσμα δασικών εφαρμογών περιλαμβανομένων των ψηφιακών δασικών χαρτών, της βάσης δεδομένων των δασικών πυρκαγιών, την έκδοση ετήσιων αδειών χρήσης δασικής γης, κλπ.

Επίσης κατά το 2008 έγινε ενημέρωση και αναβάθμιση της ιστοσελίδας του Τμήματος Δασών τόσο στην Ελληνική όσο και στην Αγγλική γλώσσα.

13. ΔΑΣΙΚΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ

α) Δασικοί δρόμοι

Η κατασκευή νέων και η βελτίωση υφιστάμενων δρόμων, συνιστά αξιόλογη δραστηριότητα του Τμήματος, γιατί από τη μια εξυπηρετεί την προστασία, περιποίηση και εκμετάλλευση των δασών και από την άλλη τον τουρισμό και τη συγκοινωνία μεταξύ των διαφόρων χωριών.

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο βελτιώθηκε και ασφαλοστρώθηκε τμήμα 4,80 χιλιόμετρα του δρόμου Κάτω Αμιάντου – Μέσα Ποταμού – Πλατρών, 1,80 χιλιόμετρα του δρόμου Σπήλια – Σαράντι καθώς και τμήμα 0,98 χιλιόμετρα του δρόμου Μαχαιρά – Κιόνια – Βαβατσινιά. Επίσης συνεχίστηκε η συντήρηση καθώς και η διαπλάτυνση ή βελτίωση άλλων υφιστάμενων δρόμων και κατασκευάστηκαν 7,87 χιλιόμετρα δρόμων προσπέλασης και 3,16 χιλιόμετρα εξαγωγικών δρόμων.

Στο τέλος του 2008 το ολικό μήκος του δασικού οδικού δικτύου αποτελείτο από 1 433,49 χιλιόμετρα κύριων δασικών δρόμων από τα οποία 141,58 χιλιόμετρα είναι ασφαλτόδρομοι που συνδέουν διάφορες κοινότητες και ορεινά θέρετρα, 996,14 χιλιόμετρα δρόμων προσπέλασης και 1 215,88 χιλιόμετρα εξαγωγικών δρόμων.

β) Δασικές Τηλεπικοινωνίες

Το Τμήμα διατηρεί και συντηρεί ένα πολύ καλό τηλεπικοινωνιακό σύστημα για αποτελεσματική δασική προστασία και διαχείριση. Κατά τη διάρκεια του χρόνου έγιναν οι αναγκαίες εργασίες τόσο για τη συντήρηση όσο και την επέκταση και βελτίωση του συστήματος. Το σύστημα κατά το τέλος του 2008 αποτελείτο από:

- 364,51 χιλιόμετρα τηλεφωνικού δικτύου
- 1 292,25 χιλιόμετρα τηλεφωνικού καλωδίου
- 370 τηλεφωνικές συσκευές
- 10 φορητά τηλέφωνα
- 2 τηλεφωνικά κέντρα
- 1 ραδιοτηλεπικοινωνιακό σταθμό ελέγχου
- 543 κινητά ραδιοτηλέφωνα
- 623 φορητά ραδιοτηλέφωνα
- 3 ραδιοτηλεφωνικοί σταθμοί αναμετάδοσης

γ) Δασικά Κτίρια

Μέσα στο 2008 κατασκευάστηκαν τα πιο κάτω νέα έργα:

- Μία αποθήκη στο Δασικό Σταθμό Γιαλιάς
- Τρία γκαράζ στους Δασικούς Σταθμούς Γεροσκήπου, Ριζοελίας και στο Δασικό Κολλέγιο
- Τέσσερα υπόστεγα στους Δασικούς Σταθμούς Αγίου Νικολάου και Πλατανιών και στα Δασικά Φυτώρια Πλατανιών και Φασουρίου

Έγιναν επίσης εργασίες συντήρησης των κτιρίων όπου στεγάζονται οι διάφοροι Δασικοί Σταθμοί καθώς και άλλα υποστατικά του Τμήματος.

δ) Μηχανήματα και Οχήματα

Κατά το 2008 συνεχίστηκε η λειτουργία του μηχανουργείου του Τμήματος στην Αθαλάσσα για τη συντήρηση και επιδιόρθωση των διαφόρων μηχανημάτων και οχημάτων.

Κατά τη διάρκεια του χρόνου, το Τμήμα εφοδιάστηκε με δύο νέα μικρά πυροσβεστικά οχήματα. Αγοράστηκαν επίσης διάφορα δευτερεύοντα μηχανήματα, εξοπλισμός, εργαλεία και όργανα μεταξύ των οποίων 20 αλυσοπρίονα, 4 πτυσσόμενα αλυσοπρίονα, 1 ηλεκτροκίνητο αλυσοπρίονο, 1 υδραντλία, 1 αυτοκινούμενη μηχανή κοπής γρασιδιού, 5 μηχανοκίνητα φραμοκοπτικά, 4 ηλεκτρικοί αναμικτήρες σκυροδέματος, 1 ηλεκτρογεννήτρια, 1 μηχανή θρυμματισμού κλαδιών, 1 μηχανή πλήρωσης ρωγμών ασφάλτου και 1 πολυμηχάνημα ώμου VIPER 3H.

Εκτός των κυβερνητικών οχημάτων / μηχανημάτων, το Τμήμα Δασών κατά το 2008 ενοικίασε από τον ιδιωτικό τομέα μέσω προσφορών, αριθμό οχημάτων / μηχανημάτων όπως φορτηγά, βυτιοφόρα, προωθητές γης, γεωργικά τρακτέρ, εκσκαφείς / φορτωτήρες (ντίκερ), ανυψωτικά οχήματα, κλπ. για την εκτέλεση διαφόρων δασικών εργασιών.

14. ΔΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το Δασικό Κολέγιο συμπλήρωσε κατά το 2008 το 57^ο Ακαδημαϊκό έτος ζωής του. Οκτώ σπουδαστές, πέντε Κύπριοι και τρεις από τις Μαλδίβες έχουν αποφοιτήσει κατά το 2008.

Το 58^ο Ακαδημαϊκό έτος άρχισε στις 2 Οκτωβρίου 2008, με 15 σπουδαστές από τους οποίους 12 είναι Κύπριοι και 3 αλλοδαποί.

Αριθμός υπαλλήλων του Τμήματος συμμετείχε σε διάφορα διεθνή συνέδρια, σεμινάρια, κλπ., και ένας άλλος αριθμός υπαλλήλων έτυχε εκπαίδευσης στην Κύπρο και το εξωτερικό. Επίσης μεγάλος αριθμός υπαλλήλων παρακολούθησε διάφορα Επιμορφωτικά Προγράμματα με διάρκεια ως μια εβδομάδα που οργανώθηκαν από το Τμήμα στο Δασικό Κολέγιο.

15. ΔΑΣΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η Δασική Έρευνα συνεχίστηκε πάνω στα ίδια θέματα όπως και στο παρελθόν. Συνοπτικά δόθηκε έμφαση στην παρακολούθηση των Δασών και των Περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων, στην παραγωγή γενετικά βελτιωμένου σπόρου τραχείας πεύκης, στη συντήρηση και βελτίωση του δασοβοτανικού κήπου και της τράπεζας κλώνων, στην προστασία των δασικών γενετικών πόρων, στη δοκιμή της μυκόριζας στις αναδασώσεις εγκαταλειμμένων λατομείων και μεταλλείων, στην προστασία των δασών από ασθένειες και έντομα, κλπ.

Επίσης ετοιμάστηκε σχετική μελέτη για τα άμεσα μέτρα αντιμετώπισης της ανομβρίας. Λήφθηκε επίσης απόφαση για την ετοιμασία Σχεδίου δράσης γενικά για το θέμα της κλιματικής αλλαγής.

16. ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΙΚΟΥΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Μέσα στα πλαίσια της κοινωνικοοικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης που εκφράζεται ταυτόχρονα και μέσω του Τμήματος Δασών, προσφέρθηκε απασχόληση σε περιοίκους των δασών. Η ολική απασχόληση που προσφέρθηκε σε τακτικούς και έκτακτους εργάτες ανήλθε στις 156 336 μέρες εργασίας. Εκτός από τα άτομα που απασχολήθηκαν άμεσα από το Τμήμα, ένας σημαντικός αριθμός ατόμων απασχολήθηκε έμμεσα είτε από ιδιώτες εργολάβους, οι οποίοι ήταν ανάδοχοι προσφορών του Τμήματος Δασών, είτε ως αυτοεργοδοτούμενοι για την υλοτομία και μεταφορά ξυλείας στα διάφορα προιστήρια ή σε άλλα έργα όπως κατασκευή και συντήρηση δρόμων, συντήρηση κτιρίων, δημιουργία και συντήρηση δενδροστοιχιών, συντήρηση εκδρομικών χώρων, κλπ.

17. ΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

α) Θέματα που συζητήθηκαν στα Θεσμικά Όργανα της Ε.Ε.

Τα κυριότερα θέματα που συζητήθηκαν στα Θεσμικά Όργανα της Ε.Ε., κατά το 2008 ήταν τα ακόλουθα:

- Η προετοιμασία της Ε.Ε. στα πλαίσια του διεθνούς διαλόγου για τα δάση (8^η Σύνοδος του Φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση - UNFF8).

- Η προσχώρηση της Ε.Ε. στη νέα Διεθνή Συμφωνία για την Τροπική Ξυλεία ΙΤΤΑ2006.
- Το Πρόγραμμα Δράσης FLEGT:
 - Η ολοκλήρωση των συζητήσεων και ψήφιση του Κανονισμού (ΕΚ) 1024/2008 περί καθορισμού λεπτομερών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) 2173/2005 του Συμβουλίου.
 - Η πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης που διαθέτουν ξυλεία και προϊόντα ξυλείας στην αγορά.
 - Οι διαπραγματεύσεις συνομολόγησης εθελοντικών εταιρικών συμφωνιών FLEGT.
- Η ετοιμασία και υλοποίηση του Προγράμματος Εργασίας για το έτος 2008 σχετικά με την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης της Ε.Ε. για τα δάση. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια υπήρξε συμμετοχή στην Ομάδα Εργασίας της Μόνιμης Δασικής Επιτροπής σχετικά με τις μεθόδους εκτίμησης της αξίας και αποζημίωσης των μη εμπορεύσιμων δασικών αγαθών και υπηρεσιών.
- Η ενδιάμεση αξιολόγηση του Δασικού Σχεδίου Δράσης της Ε.Ε.
- Η συμπερίληψη του ξύλου και των προϊόντων του ξύλου στις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις.
- Η συζήτηση δασικών θεμάτων κάτω από κανονισμούς που δεν αφορούν αποκλειστικά τα δάση (Αγροτική Ανάπτυξη, LIFE+, κλπ.).
- Τα αποτελέσματα μελέτης για τους τρόπους αντιμετώπισης της υποβάθμισης των δασών στην Ε.Ε.
- Θέματα δασικών πυρκαγιών:
 - Ανακοίνωση σχετικά με την ενίσχυση της ικανότητας ανταπόκρισης της Κοινότητας σε περίπτωση καταστροφών.
 - Ανακοίνωση προς μια ευρεία κοινοτική στρατηγική για την πρόληψη φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών.
- Η διερεύνηση των πιθανών επιλογών αλλά και της ενδεχόμενης προστιθέμενης αξίας μιας νομικά δεσμευτικής συμφωνίας για τα δάση, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο (πρωτοβουλία MCPFE).
- Η διοργάνωση της Πανευρωπαϊκής Εβδομάδας Δασών.

β) Εναρμόνιση με το Κοινοτικό Κεκτημένο

- Συνεχίστηκαν οι συναντήσεις της Ομάδας Εργασίας που απαρτίζεται από λειτουργούς του Τμήματος Δασών και του Τμήματος Τελωνείων που ασχολείται με την ετοιμασία προσχεδίου εθνικής νομοθεσίας για εναρμόνιση με τον Κανονισμό 1024/2008 της Επιτροπής ο οποίος αφορά στον καθορισμό μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού 2173/2005 του Συμβουλίου περί δημιουργίας εθελοντικού συστήματος αδειών FLEGT για τις εισαγωγές ξυλείας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- Η εθνική διαδικασία κύρωσης της Διεθνούς Συμφωνίας για την Τροπική Ξυλεία έχει ολοκληρωθεί με τη ψήφιση από τη Βουλή των Αντιπροσώπων του Περί της Διεθνούς Συμφωνίας για την Τροπική Ξυλεία (Κυρωτικού) Νόμου του 2008 στις 12 Ιουνίου, 2008. Τα σχετικά έγγραφα κύρωσης της Συμφωνίας ITTA 2006 αναμένεται να κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών ταυτόχρονα από όλα τα Κράτη Μέλη εντός του 2009.
- Εφαρμόζοντας την απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Απόφαση 714/2007/ΕΚ της 20^{ης} Ιουλίου, 2007), θεσπίστηκε ο Νόμος 35(Ι)2008 περί της ταξινόμησης της Ακατέργαστης Ξυλείας (Καταργητικός) ο οποίος κατήργησε από τις 31 Δεκεμβρίου, 2008 το Νόμο 48(Ι)2002 περί της ταξινόμησης της ακατέργαστης ξυλείας.

γ) Εφαρμογή προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση

- **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης**

Συνεχίστηκε η εφαρμογή των ακόλουθων τριών Μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 - 2006 για τα οποία αρμόδιο για την εφαρμογή τους είναι το Τμήμα Δασών:

- 2.4 “Δάσωση γεωργικής γης”.
- 3.1 “Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και τις φυσικές καταστροφές και αναδάσωση καιόμενων περιοχών”.

- 3.2 “Δάσωση μη γεωργικής γης και επενδύσεις για τη διατήρηση και βελτίωση του οικονομικού, οικολογικού και κοινωνικού ρόλου των δασών”.

Σε ότι αφορά την εφαρμογή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 έγιναν οι ακόλουθες δραστηριότητες:

- Συνεχίστηκε η εφαρμογή του Μέτρου 2.5 “Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών”.
- Έγινε και η πρώτη προκήρυξη των ακόλουθων δύο δασικών Μέτρων:
 - 2.4 “Δασώσεις”.
 - 2.6 “Διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικολογικού ρόλου των δασών”.

Έχουν παραληφθεί 39 αιτήσεις για το Μέτρο 2.4 και 63 για το Μέτρο 2.6.

- **Εθνικό Πρόγραμμα για την Παρακολούθηση των Δασών και Περιβαλλοντικών Αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα (Κανονισμός 2152/2003 – Forest Focus)**

Μέσα στο 2008, συνεχίστηκε η υλοποίηση του προγράμματος σχετικά με την Παρακολούθηση των Δασών και των Περιβαλλοντικών Αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα, το οποίο καλύπτει δραστηριότητες που έχουν σχέση με την ατμοσφαιρική ρύπανση και τις δασικές πυρκαγιές. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος έγινε επεξεργασία και υποβολή των στοιχείων των δύο έργων “Biosoil” και “Biodiversity” στο JRC (Joint Research Center).

δ) Εφαρμογή Κοινοτικού Κεκτημένου

- **Εφαρμογή της Οδηγίας 2000/29 σχετικά με τα Προστατευτικά μέτρα κατά της εισαγωγής και διακίνησης επιβλαβών οργανισμών για τα φυτά και φυτικά προϊόντα**

Στα πλαίσια της εφαρμογής της Οδηγίας 2000/29 που αφορά θέματα φυτοϋγείας, διεξήχθησαν και μέσα στο 2008 συστηματικοί έλεγχοι σε συγκεκριμένες επιφάνειες παρατήρησης για να διαπιστωθεί η παρουσία ή όχι του φλοιοφάγου εντόμου της πεύκης, *Ips sexdentatus*, για το οποίο η Κύπρος έχει αναγνωριστεί ως προστατευόμενη ζώνη και του μύκητα *Seiridium cardinale* που προκαλεί την ασθένεια του έλκους του κυπαρισσιού και για τον οποίο η Κύπρος καταβάλλει προσπάθειες για να αναγνωριστεί ως

προστατευόμενη ζώνη. Η Έρευνα κατέδειξε ότι κατά το 2008 και οι δύο αυτοί επιβλαβείς οργανισμοί δεν έχουν εντοπιστεί στις ελεύθερες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Επίσης στα πλαίσια των Αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2003/127/EC, 2004/426/EC και 2006/464/EC η Κύπρος διεξήγαγε τις ετήσιες επισκοπήσεις για την παρουσία ή όχι του νηματώδη του ξύλου της πεύκης (*Bursaphelenchus xylophilus*), του μύκητα *Phytophthora ramorum* που προσβάλλει κυρίως το δρύ καθώς και άλλα πλατύφυλλα, του εντόμου *Dryocosmus kuriphilus* που προσβάλλει την καστανιά και του μύκητα *Gibberela circinata* που προσβάλλει πεύκα. Οι επισκοπήσεις κατά το έτος 2008, κατέδειξαν την απουσία τους από τις ελεύθερες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας.

- **Εφαρμογή της Οδηγίας 1999/105 σχετικά με την Παραγωγή, Εμπορία και Έλεγχο του Δασικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού**

Σύμφωνα με τους «Περί Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού Κανονισμού του 2003» έγιναν επιτόπιοι έλεγχοι στα διάφορα φυτώρια που είναι εγγεγραμμένα στους Εθνικούς καταλόγους, χωρίς να παρουσιάζονται οποιαδήποτε προβλήματα.

18. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κατά το 2008, όπως και κατά τα προηγούμενα χρόνια, το Τμήμα Δασών συνεργάστηκε στενά με διάφορες Κυβερνητικές και άλλες Υπηρεσίες καθώς και οργανώσεις. Η συνεργασία απέβλεπε ουσιαστικά στην προώθηση και επίτευξη των σκοπών και στόχων του Τμήματος. Αναφέρεται ειδικότερα η στενή συνεργασία με την Πυροσβεστική Υπηρεσία, την Αστυνομία, την Εθνική Φρουρά, την Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου, την Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών, τις Βρετανικές Βάσεις, τους Προσκόπους και Οδηγούς και το Φιλοδασικό Σύνδεσμο. Για τη συνεργασία αυτή, αλλά και για τη βοήθεια που παρασχέθηκε ποικιλότροπα στο Τμήμα εκφράζονται θερμές ευχαριστίες.

Επίσης θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στο Ίδρυμα Αναστάσιος Γ. Λεβέντης για υποτροφίες που πρόσφερε σε ξένους σπουδαστές.

Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται επίσης σ' όλο το προσωπικό του Τμήματος για το ζήλο και την αφοσίωση που επέδειξε στην εκτέλεση των καθηκόντων του που αποτέλεσαν, σε τελευταία ανάλυση, το σημαντικότερο συντελεστή της επιτυχίας στην επίτευξη των σκοπών και στόχων του Τμήματος.